

— «Ξαίρεις τί κάνεις; Στρατιώτη, προδίνεις τήν πατρίδα σου; Δέν ἔχεις πατρίδα;...»

Ὁ στρατηγός πιστεύει στά λόγια μου κι ἀρπάζει τὸ τηλέφωνο γιὰ νὰ δώσει διαταγή γιὰ τήν κύκλωση τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ, ὅπως τοῦ εἶπα.

Σὲ λίγο, ἐνῶ θγαίνω ἀπὸ τὴ σκηνή κι ἀντηχοῦνε ἀκόμα στάφτιά μου τὰ λόγια τοῦ στρατηγοῦ: «Στρατιώτη, δέν ἔχεις πατρίδα», τὰ χεῖλιά μου ἀσυναίσθητα ψιθυρίζουν: «Ὁχι», ἐνῶ στὰ μάτια μου μπρὸς, πού τὰ νιώθω ὑγρὰ, ξετυλίγεται, ἀκόμα μιὰ φορὰ, ὁ λη ἢ ζωὴ πού πέρασα μέσα στὰ χαρᾶσματα, πλάι στοὺς σκοτωμένους, πού θρωμοῦσανε κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο, καὶ στοὺς ζωντανούς πού καρτερούσανε τὸ φονικὸ μοιραῖο δόλι.

Θ. ΛΑΣΚΑΡΙΔΗΣ

ΑΔΕΡΦΟΣΥΝΗ

Ἀδέρφια μου, ἡ ζωὴ βαρύντατη
πού ζοῦμε.

Μόνη παρηγοριά, τὸ θάνατο
νὰ καρτεροῦμε.

Κι ὁ θάνατος νὰ εἶναι τάχατες
ἀραξοδόλι,
καὶ τέτοιο πού τὸ φανταζόμαστε
περδὸλι;

Γιὰ φυλακὴ πού ὅλους μας καρτερεῖ
νὰ ζῶσει,
καὶ μ' ἄλυσίδες πὸ παντοτεινές
νὰ μᾶς σκλαβώσει;

Ἐλάτῃ ἀδέρφια μου ὅλοι μαζί
νὰ δοῦμε,
σὰν τί μπορεῖ νὰ κάνει πὸ λαφριά
τὴ ζωὴ πού ζοῦμε.

Ἐλάτῃ νὰ γενοῦμε μιὰ ψυχὴ,
ὅλοι σὰν ἓνας,
κι ὅ,τι ἐντὸς του κλαίει, νὰν τὸ πεῖ
καθένας.

Νὰ διώξουμε τὸ μῖσος τὸ φοριχτὸ
μέσ' ἀπ' τὸ στήθος,
καὶ τῆς καρδιάς νὰποτινάξουμε
τὸ βῦθος.

Λόγια πού στάζουν καλωσύνη, ἀπλά
νὰ ποῦμε,
κι ἀδερφικά τῆς πίκρας τὸ ψομί
νὰ μοιραστοῦμε.

Νὰ μὴ ζητᾶμε ποῦθ' ἐρχόμαστε,
πού πάμε
νὰ μάθουμε, ἢ Ἀγάπη ἐμπρὸς
κι ἀκολουθᾶμε....

Ἡ δυστυχία στέκει ἀγνάντια μας,
κολώνια.

Ἀδέρφια, ἂς δώσουμε τὰ χεῖρια μας
γιὰ τὸν ἀγῶνα.

Κ' ἔτσι, ἐνωμένη μας ἡ δύναμη,
μπορεῖ, ποῶς ξαίρει!
κάποι' ἀλλαγὴ στὴ μαύρη Μοῖρα μας
νὰ φέρει....

ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΣΑ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΟ

Κάτω ἀπὸ τὶς λεῖκες, μέσ' στὰ κρύα νερά,
Στ' ἄσπρα σου καλύβια φώλιαζε ἡ χαρά.
Νὰ σὲ παρατήσω δέν τὸ ταγιανοῦσα.
Ὅσο νὰ μπορούσε νὰ σὲ ἰδεῖ τὸ μάτι
Μάκρainera μονάχα· τόσο δὰ μπορούσα.
Ὡ χωριό, ὦ φτωχό μου! τόσο σ' ἀγαποῦσα,
Πάνω ἀπὸ στρατοὺς καὶ κράτη.

Ποῦ εἶμαι, ποῦ εἶσαι τώρα, γελᾶστί φωλιά!
Μακρινὰ σοῦ στέλνω μὲ τὸ νοῦ φιλιά,
Τὸ γτουφέκι — νά με! — βάρδια σοῦ κρατάω,
Στὶς βροχές, στὰ χιόνια, κ' εἶναι ἡ γῆς κρεβάτι.
Πρόσταξε ἡ πατρίδα; σ' ἀποχαιρετᾶω.
Μὰ μέσ' στὴν καρδιά μου σ' ἔχω ὅπου κι ἂν πάω.
Πάνω ἀπὸ στρατοὺς καὶ κράτη!

Τώρα τὶς γιορτάδες, μάννα καὶ παιδιά,
Μοναχοὶ θὰ κάτσουν μὲ βαρεῖα καρδιά,
Στ' ἄσπρο τὸ τραπέζι. Κάτι τριγυρίζει...
Τάχατε ὁ πατέρας;... Στῶν παιδιῶν τὸ μάτι.
Στῆς μαμῆς τὸ μάτι κάτι λαμπυρίζει.
Τὶ μακριὰ πού ὁ νοῦς τους γοργοφτερουγίζει.
Πάνω ἀπὸ στρατοὺς καὶ κράτη!

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

ΜΕΣ ΣΤΟ ΧΕΙΜΩΝΑ

Μέσ' στὸ χειμῶνα τὸ βαρὺ, πῶς ξημερώνει ξαφνικά
Μιὰ λιόλουστη, γλυκύτατη, χαριτωμένη μέρα!
Κρύο καὶ σκοτάδι καὶ βροχὴ πῶς φεύγουν τότε μαγικά
Κ' ἡ πλάση ὅλη χαρούμενη ξεχνᾷ κάθε φοβέρα...

Μέσ' στὸ χειμῶνα τῆς ζωῆς πῶς μ' ἀντικρίζει ξαφνικά
Τὸ φῶς ματιῶς χαρούμενης, νιότη γλυκεῖα γεμάτης!
Βάσανα, πόνοι καὶ καημοὶ πῶς σβήνουν τότε μαγικά,
Καὶ πόθοι ξανανθίζουνε παλιοὶ στὴ ξεστασιά της...

Δεκέμβρ. 1920.

ΣΕΦΥΡΟΣ ΒΡΑΔΥΝΟΣ

ΑΝΑΜΝΗΣΗ

Ἐβουν σκιά παρήγορη
Στὴ μαύρη σκοτεινιά μου,
Κάθε στιγμή σὲ ζήτηγε
Κοντὰ τῆς ἡ καρδιά μου.

Θυμήσου πῶς γιὰ σέβανε
Στὸν κόσμο μόνο ζοῦσα!
Κάθε στιγμή, σὰν ἔλειπες,
Μπροστὰ μου σὲ θεωροῦσα....

Καὶ τώρα πού μοῦ πέταξες
Μακριὰ μου — Ποῦ; Ποῶς ξαίρει!
Θαρρῶ πῶς σ' ἔχω πλάι μου
Καὶ σφιγγεις μου τὸ χέρι....

Χίος

ΦΟΥΛΜΕΝ

ΜΕΣ' ΑΠΟ ΤΙΣ ΦΛΟΓΕΣ

ΠΡΟΔΟΤΗΣ

ΣΗΜ. τοῦ ΝΟΥΜΑ. — Καὶ τὸ διήγημα τοῦτο, καὶ τῆλο; «Καὶ νὸ νι», πού δημοσιεύτηκε στὴ σελ. 366 τοῦ περασμένου τόμου, σὰ μετάφραση τάχα ἀπὸ τὰ βουλγάρικα, τοῦ Βούλγαρου συγγραφέα Σλαβέικωφ, πού σειρὰ διηγήματά του πολεμικὰ δημοσιεύτηκαν στὸ «Ρίζοσπάστη», εἶναι διηγήματα πρωτότυπα, γραμμένα ὅλα ἀπὸ τὸν ἀρχισυντάκτη τοῦ «Ρίζοσπάστη» κ. Θ. Λαγκαριδῆ. Βούλγαρος συγγραφέας Σλαβέικωφ δὲν ὑπάρχει. Τονὲ δημιουργοῦσε ὁ Λαγκαριδῆς, ἀπαράλλαχτα ὅπως λένε πὼς δημιούργησε ὁ Ἀγγλος ποιητὴς Μάρφερσον τὸν Ὀσσιαν, γιὰ νὰ δεῖ τί ἐντύπωση θὰ κάνει ἡ ἐργασία του, ὡς ξένη ἐργασία. Τὸ παιγνίδι τοῦ αὐτοῦ τὸ φιλολογικόν, μὴ καὶ τόσο πέτυχε, τὸ σταματᾷ, καὶ σκοτώνοντας... τὸν ἀνύπαρχτο Σλαβέικωφ, δημοσιεύει δὴ καὶ ἐμπρὸς τὰ διηγήματά του μὲ τὸ ἀληθινὸ του τῶνομα.

Ὁ στρατηγὸς μ' ἀκούει καὶ κοιτάζει μὲ προσοχὴ μιά ἐμένα καὶ μιά τὸ χάρτη, πούναι ξετυλιγμένος ἐμπρὸς του.

Εἶναι κόκκινος ὁ στρατηγός, σὰν τὴ φόδρα τοῦ μεγάλου μαντύα πού φορεῖ, μὲ σειρὲς μετάλλινων παιγνιδιών στὸ στήθος κρεμασμένες, καὶ μὲ κάτι μουστάνια ἄγρια καὶ κόκκινα, σάμπως θαμμένα μὲ κινά.

Ἔχει κάτι αἰμοδόρο στὴ μορφή του, κάτι τραχὺ καὶ πρόστυχο. Ἔτσι σκυμμένος ὅπως εἶναι πάνω στὸ χάρτη, μοῦ φαίνεται σὰν ὄρνις πού ζητᾷ νάβρει καὶ ἄλλα κομφάρια γιὰ νὰ χορτάσει, ρουφώντας τὸ αἷμα τους.

Τὰ χέρια του, σκελετωμένα, ἀπλώνονται πάνω στὰ ὀνόματα τῶν τόπων, πούναι χαρταγμένα μὲ κόκκινα γράμματα στὸ χάρτη τῆς ἐκστρατείας, σάμπως θέλει νὰν τὰ ἐξοκίσει καὶ νὰν τὰρπάξει. Τὸ θαυλωμένο του πρόσωπο, πού εἶναι καὶ βλογιασμένο, δείχνει μιά φοιχτὴ σκληρότητα.

Ὅσο μιλῶ, τόσο καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ γαλονᾶ πού στέκεται ἀντίκρου μου μεγαλώνει... Γιὰ μιά στιγμὴ, δὲ βαστάει, καὶ ἀφίρει ἕνα μισόκουστο ξεφωνητό....

Κάνει διὰ βήματα καὶ ἔρχεται κοντά μου. Μ' ἀδράχνει ἀπὸ τὸν ὄμο καὶ μὲ κοιτάει.

— «Λὲς ἀλήθεια; Πρόσεξε...» μοῦ λέει μὲ βραχνὴ φωνή.

Τονὲ βλέπω πελώριο μπροστά μου, πωστὸ θηρίο, πού μπορεῖ ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ νὰ μὲ σκοτώσει, νὰ διατάξει νὰ μὲ σφάξουν, ἀφοῦ εἶμαι αἰχμάλωτος στὰ χέρια του. Οἱ τετρακεδέμιοι ἀητοὶ, πού στολισμένοι μὲ κόκκινες κορδέλλες, εἶναι κρεμασμένοι στὸ στήθος του, μοῦ σαίνονται πὼς ἔχουν τὰ ράμματα τους ἀνοιχτά, σὰ νὰ ζητᾶνε νὰ μὲ ἐξοκίσουν.

Βάζω ὅση δύναμη ἔχω μέσα μου καὶ τοῦ φωνάζω:

— «Ναί, ἀλήθεια...»

Ὁ στρατηγὸς σάμπως γαληνεύει. Τραβιέται πάλι μπρὸς στὸ χάρτη, καὶ μὲ ρωτᾷ ἀκούα μιά ποσὴ γλῶσσα διὰ ποῦματα γιὰ τὴ θέση καὶ τὸ ἡθικὸ τοῦ Βουλγαρικῶν στρατοῦ.

Τοῦ δίγω ἀληθινὲς ἀπάντησες νὰ ὀλα...

Νιώθω φοιχτούς πόρους στὰ χέρια μου, πούναι δεμένα πίσω μὲ σκοινὶ χοντρά. Τὰ πόδια μου τρέμουν.

Στάφτιά μου ἀντηχοῦνε ἀκόμα οἱ κραυγὲς τῶν Γάλλων Ἀλπινιστῶν, πού στὴν κορφὴ τοῦ Καϊμάκ Τσαλάν, ἀνάμεσα σὲ χιλιάδες σκοτωμένους στήσανε τὰ μυδραλιοδόλα νὰ μὲ σκοτώσουν, ὅταν περνοῦσα ἀπ' ἐμὲ πρὸς τους, ἀνάμεσα σὲ δυὸ Σέρβους στρατιώτες πού μ' ὀδηγοῦσαν στὸ στρατηγόν, καὶ πού τώρα βρίσκονται μπροστά του λιποτάκτης καὶ αἰχμάλωτος...

Μπρὸς ἀπὸ τὰ μάτια μου περνᾷ ὅλη ἡ ἄγρια ζωὴ τῶν χαρταγμάτων, μὲ τοὺς στρατιώτες πού ζητοῦσαν νὰ λαβωθοῦν, νὰ σπάσουν τὸ πόδι ἢ νὰ κόψουν τὸ χέρι τους, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ σταλοῦν πίσω, σὲ κανένα νοσοκομεῖο. Ἡ πείνα, ἡ δυστυχία, τὰ βάσανα ὅλων τῶν ἀνθρώπων πού σύρθηκαν στὸ ἀπείσιον μακλειόν, χωρὶς νὰ θέλουν, γιὰ νὰ πεθάνουν ἀπὸ πείνα καὶ πατρίδος, μαζί μὲ τὸ μίσος πού ἐνωθῶν οἱ ἀγαθοὶ ἐκείνοι χωριζοὶ καὶ ἐργάτες γιὰ τὸν πόλεμο, γυρᾶνε στὴ σκέψη μου. Βλέπω τοὺς δύστιχους αὐτοὺς ἀνθρώπους νὰ κυλοῦνται μέσα στὴ λάσπη καὶ στὰ χιόνια, νὰ μαρτυροῦνε καὶ νὰ πεθαίνουν, γιὰτὶ δὲν ἔχουν τὸ θάρρος νάντιταχτοῦνε στὸ «Νόμος», πού τοὺς ἀρπάξε ἀπὸ τὸ τρισευτυχισμένο χωριὸ τους, τοὺς ἔντυσε στὸ χαλὶ καὶ τοὺς ἔστειλε, μ' ἕνα φοινικὸ ὄπλο στὰ χέρια, — σὰ δολοφόνους, — γιὰ νὰ σφάξουν καὶ νὰ σφαγτοῦν. Ὅλη ἡ τρισαθλία ζωὴ τῆς γιοσιμένης παγερῆς νύχτας, πού τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια μας ξεπαγιάζανε, καὶ πού εἶταν ἀδύνατο νανάψουμε φωτιά, γιὰτὶ θὰ μᾶς βοίσκανε ἀιέσως οἱ ἐχτρικὲς γροινάδες, ὅλες οἱ μέρες, πού κάτω ἀπὸ τὸ φλογισμένο ἥλιο λιώναντε ἀπὸ τὴν καύση, μὴν ἔχοντας πού νὰ κρυφτοῦμε, μὴν ἔχοντας πού νὰ σταθοῦμε, ὅλες οἱ ἀγωνίες τῶν ἀγνῶν δμοιῶν μου, σχηματίζουν μιά γιγάντια εἰκόνα μπρὸς στὰ μάτια μου, μὲ χτυπητὰ χρώματα, πού σκεπάζει τὸ στρατηγόν...

...Πρέπει, ὅλους αὐτοὺς τοὺς δυστυχισμένους ἀνθρώπους, νὰ τοὺς σώσω ἐγώ... Νιώθω πὼς εἶναι χρέος μου νὰν τοὺς παραδώσω στοὺς Σέρβους...

...Σταματῶ λίγο μπρὸς στὴν ἰδέα αὐτή... Ἔχω τὸ δικαίωμα νὰν τοὺς παραδώσω στοὺς Σέρβους;...

Σάφηνος ὁ στρατηγὸς τελειώνει τίς ἐρωτήσεις του:

— «Βγάλτε τον ἔξω. Νὰ σταλεῖ στὸ Ὀστρόβο, μαζί μὲ τοὺς ἄλλους», λέει.

Ἐνας στρατιώτης πού ἔχει τρία ἄσπρα στοὺς ὤμους του, χωρὶς χρυσὲς γραμμὲς, μὲ σπρώχνει ἔξω. Τὴ στιγμὴ πού φτάνω στὸ μπάσιμο τῆς σπηλῆς, στέκουμαι.

— «Θέλω νὰ μιλήσω μονάχος τὸ στρατηγόν», λέω ἀσυναίσθητα.

Μ' ἀφίνουν μονάχο μὲ τὸ χρυσοστολισμένο ἄγριανθρωπο ἀντίκρου μου.

Πλησιάζω στὸ τραπέζι, καὶ μὲ μιά φωνὴ βαρειά, ὄχι ἀνθρώπινη, ἀλλὰ σὰν ὑπνοβάτης, τοῦ λέω τὸ μέρος ἀπ' ὅπου μποροῦν οἱ Σέρβοι νὰ κυκλώσουν ὁλόκληρη τὴ μεραρχία τοῦ..... καὶ νὰ πιάσουν αἰχμάλωτους ὅλους τοὺς συντερόφους μου...

Ὁ στρατηγὸς μὲ κοιτάζει ξαφνιασμένος καὶ μὲ ὑποψία, καὶ μοῦ λέει:

— «Δὲν εἶναι δυνατό γὰ λὲς ἀλήθεια. Θὰ εἶσαι κατὰσκοπος. Δὲν μπορεῖς νὰ θέλεις τὴν καταστροφὴ τῆς πατρίδας σου!...»

Ξαναλέω, δὲν εἶχα πει, πὺ καθαρὰ τώρα. Ὁ στρατηγὸς μὲ κοιτάζει στὰ μάτια, κόκκινος πότερο, καὶ φωνάζει: